
DOKUMENTUM

EGY ÉLETRAJZ, AMELY TÖBB ANNÁL (IV.)

SAFFER PÁL

Könyve nyolcadik fejezetében, amelynek jellemző a címe: „A főtitkár”, Deutscher ezután teljes egészében leírja a folyamatot, amelynek során Sztalin nemcsak főtitkár és Oroszország teljhatalmú ura lett, de új dogmát is teremtett: a szocializmus egy országban való kiépítésének elvét. A színtér Lenin utolsó napjai, a lenini végrendelet sorsa, a végső csata Trockijjal és a dogmatizmus teljes eluralkodása a pártban.

„... Ritkán akadtak olyan fontos események a történelemben — írja a fejezet bevezetőjében Deutscher —, amelyekre ennyire nem figyeltek volna fel a kortársak és szemtanúk, és amelyek első pillanatban ennyire következmény nélkül valónak tűntek volna, mint amilyen a hatalomnak szinte elképzelhetetlen halmozódása volt Sztalin kezében... Alig két évvel a polgárháború után az orosz társadalom gyakorlatilag már Sztalin uralma alatt élt, bár uralkodójának jóformán még a nevét sem ismerte. Ami még különösebb, Sztalint mindezekre a pozíciókra, szavazásukkal, épp az ellenfelei jutatták... és amikor végre felfogták, hogy milyen játékot játszik és megkísérelték hatalmi helyzetéből elmozdítani, akkor rájöttek, hogy már késő...”

Három döntő fontosságú megbízatása volt Sztalinnak a polgárháború után:

Mint nemzetiségi népbiztos, a Szovjetunió fele lakosságának problémáit intézte. Az ország 140 millió lakosának 65 százaléka különböző nem orosz nemzetekhez tartozott.

„A nemzetiségi népbiztosság élén töltött évek során megteremtette és kibővítette a kapcsolatait ezeknek a vidékeknek a bolsevik vezetőkkel, és számíthatott azok hűséges támogatására. Közülük sokan később a Kremlbe, a közvetlen környezetébe kerültek...”

A RABKRIN (munkás-paraszt ellenőrző bizottság) élére 1919-ben Zinovjev javaslatára került. Ez a bizottság tulajdonképpen Lenin kísérlete volt, hogy általa próbálja gyógyítani a cárizmustól örökölt apparátus

két legnagyobb baját: a cselekvésképtelenséget és a korrupciót. A *RABK-RIN* csoportjai a végén már az egyes népbiztosságok zárt ülésein, sőt magának a népbiztosok tanácsának ülésein is jelen voltak.

„Lenin a munkásokhoz fordult, hogy azok segítsenek neki a bürokrácia elleni harcban. A népbiztosság, azonban (és ezt Lenin csak később tudja meg) csakhamar a zűrzavar, a korrupció újabb forrása, a bürokrácia cselszövések központja lett, hogy végül egy nem hivatalos, de kellemtelen rendőrséggé fajuljon, amely kémelte és ellenőrizte az egész államigazgatást...”

Sztalin harmadik hatalmi pozíciója a politikai bizottságban betöltött betöltött tiszte volt, ahol Trockij a polgárháború viseléséért felelt, Kamenjev Lenint helyettesítette a különböző megbízatásaiban, Buharin felelt a sajtóért, Sztalinnak pedig a gyakorlati, mindennapi pártvezetés jutott. Ebben a minőségben összekötő szerepet játszott a politikai bizottság és az úgynevezett szervezeti bizottság között, amelynek feladata a káderpolitika volt, és ennek értelmében ez nevezte ki a funkcionáriusokat a hadseregbe és az államaapparátusba.

Mindennek betetőzése volt, amikor 1920 áprilisában kinevezték a központi bizottság főtitkárává. Papíron a főtitkárság a Központi bizottság alárendelt hivatala volt, de a gyakorlatban...

„... a titkárság előre elkészítette a politikai bizottság üléseinek napirendjét, dokumentációt készített a napirendi tárgyakhoz, továbbította a határozatokat az alacsonyabb rangú káderekhez, állandó napi kapcsolatot tartott fenn a pártfunkcionáriusok ezreivel a fővárosban és vidéken, illetékességébe tartozott ezeknek a funkcionáriusoknak a leváltása és át-helyezése vagy előléptetése, bizonyos fokig előintézkedéseket tehetett minden kérdésben, még mielőtt azokat a politikai bizottság megtárgyalta volna...”

A kép nem lenne teljes, ha nem említenénk még egy intézményt, a párt központi ellenőrző bizottságát, amely kezdetben a központi bizottságtól és a politikai bizottságtól is független volt, és ahol az összekötő szerepét ismét a főtitkár játszotta. Így azután Sztalin lett az első tisztogatások végrehajtója, bár ezeknek a tisztogatásoknak más volt a jellege és formája is, mint annak, amit később ő alkalmazott. (Belső pártügy volt, minden egyéb következmények nélkül az eltávolítottak személyes szabadságára.) Mindez világosan mutatja, hogy amellet, hogy a politikai bizottság tagjaként minden fontosabb határozat meghozatalában részt vett, a végrehajtás teljesen tőle függött, az ő vezetése és ellenőrzése alatt álló apparátus nélkül a politikai bizottság légtüres térben lebegett volna — minden kapcsolat nélkül a tagsággal, minden információs, irányító és ellenőrző lehetőség nélkül. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy az egész pártapparátusban a káderpolitika gyakorlatilag tőle függött — amit Deutscher szerint ki is használt, mert minden fontosabb posztra a hozzá hű és tőle

függő embereket állította — akkor világossá válik, hogy a későbbi Sztalin már Lenin életében megszületett.

A bürokratizálódás elleni küzdelem legdrámaibb epizódusa ebben az időben minden bizonnyal Lenin kísérlete volt, hogy elmozdítsa tisztéből Sztalint.

Szaporodtak a panaszok és bírálatok, amelyek közül a jelentősebbek voltak: Trockij bírálata a munkás-paraszt ellenőrző bizottságról és javaslata, hogy oszlassák fel, továbbá a grúziai és ukrán affér.

Sztalin ugyanis mint nemzetiségi népbiztos, miután 1921-ben a Vörös Hadsereg bevonulásával elkergette az ott uralkodó mensevik kormányt, nem sokkal később összeütközésbe került a grúziai bolsevikokkal is, akik a politikai bizottság és Sztalin által javasolt kaukázusi föderáció helyett grúz szovjet köztársaságot akartak.

Sztalin „rendet csinált”. Barátja, Ordzonikidze segítségével, aki egyébként a bevonuló harmadik hadsereg politikai biztosa volt, kizáratta a pártból a hangoskodókat, és ez elegendő volt ahhoz, hogy a tagság többi része elfogadja a politikai bizottság és Sztalin tervét. A vezetők persze tiltakoztak Sztalin „nagyorosz sovinizmusa ellen”, szövetkeztek az ukránokkal, akikkel Sztalin szintén összetűzött, és panaszt emeltek ellene. Az események leírását, miután méltatta Sztalin érdemeit a Baskir, Tatár, Kirgiz stb. Köztársaságok megalakítása körül, Deutscher így folytatja:

„... Az év második felében, míg Lenin falun pihent, Sztalin néhány-szor meglátogatta... Nem kétséges, hogy beszélgetéseik fő témáját a politikai bizottságban folyó viták képezték, Trockij támadásai a munkás-paraszt népbizottság ellen, az új alkotmánytervezet, valamint a grúziai és ukrán ellenzék. Ugy látszik, hogy Lenin elfogadta Sztalin verzióját ezekről az eseményekről. Ez abból is látszik, hogy fenntartás nélkül támogatta a főtitkárt. Emellett kitartott még akkor is, amikor októberben visszavért hivatalába, és mindent megtett, hogy a főtitkár népszerűségét és tekintélyét növelje. Haragosan rendreutasította az engedetlen és önfejű grúzaiakat, az ellenőrző népbizottság elleni bírálatokat mint alaptalanokat elvetette, és szemmel látható volt, hogy a szovjetek decemberi kongresszusán hajlandó lesz támogatni Sztalin alkotmányjavaslatát. Minden arra mutatott, hogy a Sztalinba vetett bizalma tartós és szilárd...

És akkor, novemberben, vagy december elején, történt valami, ami javíthatatlanul és végérvényesen megingatta ezt a bizalmat. Legvalószínűbb, hogy a változás oka nem egy különálló incidens volt, hanem egész sor incidens összejátszása. A grúziai ellenzék vezetői Lenin vádjaira nyilatkozattal válaszoltak, amelyben részletesen kifejtették álláspontjukat, és lehet, hogy épp ez készítette Lenint, hogy elgondolkozzon Sztalinról. Ezzel körülbelül egyidőben érkezett vissza Grúziából a párt vizsgáló bizottsága, élén Felix Dzerzsinszkijel, a politikai rendőrség főnökevel, aki beszámolt Leninnek a bizottság megállapításairól. Lenin így tudomást szerzett Ordzonikidze néhány brutális eljárásáról, és ezen annyira felháborodott, hogy parancsot adott, hogy egykori longjumeau-i tanítványát függeszték fel hivatalából és párttagságából. De Lenin nem akart csupán

Dzerzsinszkij beszámolójára támaszkodni... Ezért meghagyta személyi titkárainak, hogy készítsenek részletes jelentést a grúziai eseményekről.

De nemcsak a grúziai affér nyugtalanította Lenint. Amikor visszatért hivatalába, érezte, hogy homályosan, megfoghatatlanul, de mégis határozottan megváltozott a légkör körülötte. Távolléte alatt az adminisztrációs gépezet még jobban kezdett csikorogni. Lenin rájött, hogy különböző kérdéseire most még nehezebben jut gyors és világos válaszokhoz. Az emberek panaszkodtak, hogy az egyik hivatalban dölyfösek és gorombák, a másikban bürokraták, a harmadikban visszaélnék a hatalmukkal. Lenin parancsai és utasításai gyakran elakadtak valahol, és nem lehetett megállítani, hogy hol, egyszerűen nem érkeztek meg a rendeltetési helyükre. Az a kellemetlen érzése volt, hogy valami sötét dolog bonyolódik a háta mögött. Még betegsége előtt panaszkolta a pártnak, hogy olyan kísérteties érzése van, mintha az egész államapparátus valami más irányba haladna, nem abba, amit ő, a kormányos ad neki, és most ez az érzése még fokozódott. A változás okait kutatva, útja egyenesen a főtitkárság hivatalaiba vitte. És ebben a pillanatban a politikai bizottságbeli nézeteltérések, a grúziaiakkal való ellentétek, a Sztalin elleni panaszok egyszerűen egészen más megvilágítást nyertek...

... 1922. december 25-én rövid memorandumot mondott tollba a titkárnak, amit a végrendeletének szánt...

... A jelenlegi nézeteltérések a politikai bizottságban, magyarázta Lenin, egyáltalán nem a két osztály (munkások és parasztok) közötti alapvető ellentétekből erednek. Ennek ellenére számíthatunk rá, hogy a közeljövőben szakadás következik be.

... Lenin minden tévovászás nélkül Sztalint és Trockijt jelölte meg mint fő antagonistákat a politikai bizottságban...

... Amikor főtitkár lett, Sztalin elvtárs kezében óriási hatalom összpontosult, és én nem vagyok egészen bizonyos abban, hogy képes lesz ezt a hatalmat mindig kellő elővigyázattal alkalmazni. Minden szót alaposan megfontolt, gondosan mérlecskelt. Lenin kifejezte a bizalmatlanságot és gyanakvást, ami még betegsége előtt kezdett gyülemelni benne, de úgy vélte, hogy azokat nem képes eléggé tényekkel alátámasztani, s így nincs joga világosan és nyíltan elítélni Sztalint...

... Miközben Lenin a végrendeletén töprengett, Sztalin az orosz szovjet kongresszusát vezette, amely elvben elfogadta az ő alkotmánytervezetét... Három nappal később, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége (SZSZKSZ) szovjetjének alapító kongresszusán, dicsőítette az alkotmányreformot, és magasztalta mint olyan vámványt, ami jelentőségben nem marad el a Vörös Hadsereg alapítása mögött...

... Lenin, aki ezekben a napokban az utolsó, megragadó esszéit írta, tartózkodott attól, hogy a nyilvánosság előtt akár csak egy szót is szóljon erről az annyira magasztalt eseményről. Ugyanaznap, tehát december 30-án, amikor a kongresszus kezdődött, ő a grúziai konfliktusra vonatkozó feljegyzéseit diktálta:

»Véleményem szerint ebben végzetes szerepe volt Sztalin kapkodásának és adminisztratív indulatosságának, de ugyanakkor a rossz hírű 'szocializmus' elleni dacának is, a dac pedig a politikában a lehető legrosszabb tanácsadó. Attól tartok, hogy Dzerzsinszkij is... túlságosan kitűnt az orosz hazafiságával (ismeretes, hogy az idegen eredetű elorozsodottak mindig túlzásba viszik az oroszodást)... különbséget kell tenni az elnyomó nemzetek és az elnyomott nemzetek nacionalizmusa között... Nem marad más választásunk, mint hogy Sztalint és Dzerzsinszkijt politikailag felelősnek tekintsük ezért a kimondottan nagy-orosz sovinszta kampányért.«

Amint látjuk, az öt nap alatt, ami eltelt azóta, hogy Lenin lediktálta a végrendeletét, gyanúja, Sztalin bűnösségét illetően, szilárd meggyőződéssé változott, és ő az óvatos bírálat helyett nyíltan és fenntartás nélkül elítélte. Lehet, hogy ez alatt az öt nap alatt meglátogatta valaki a kongresszusra Moszkvába érkezett vidéki delegátusok közül, az is lehet, hogy a titkáraitól megkapta a jelentést a grúziai esetről... Akárhogy is volt, egy bizonyos. Sztalinról alkotott véleménye most már teljesen kialakult... Lenin január negyedikén egy utóiratot diktált a végrendeletéhez, amely annak az embernek a haragjával van tele, aki rájön, hogy a kedvele munkatárs elárulta és becsapta:

»Sztalin túlságosan durva, és ez a hibája... a főtitkári poszton megengedhetetlenné válik. Ezért javaslom az elvtársaknak, hogy találjanak módot Sztalin elmozdítására erről a pozícióról és helyére nevezzenek ki valaki mást... valakit, aki türelmesebb, lojálisabb, üledelmesebb és figyelmesebb lesz az elvtársak iránt, nem lesz ilyen szeszélyes stb... Lehet, hogy ez számotokra jelentéktelen apróságnak látszik, de én úgy vélem, hogy a szakadás megakadályozása szempontjából, valamint a Sztalin és Trockij közötti versengés fényében, amit már korábban kifejtettem, ez semmi esetre sem apróság, vagy legalábbis olyan apróság, ami döntő jelentőségű lehet.«

Eddig az idézetek. Lenin feleségén, Krupszkaján és a személyi titkárain kívül a végrendeletről nem tudott senki. Időközben Lenin jobban lett, és személyesen kezdte meg a leszámolást a főtitkárral. A *Pravdában* január 25-én megjelent cikkében támadja a RABKRIN-t. Ez volt az első nyilvános támadása Sztalin ellen. Deutscher több adatot sorol fel, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a dolog nem maradt volna ennyiben, de Lenin március 9-én újra megbetegedett, és többé nem épült fel. Se vége, se hossza a viszálykodásnak, taktikai huzavonásnak és csoportharcoknak, amelyek ekkor kezdődtek, és egészen a Lenin halála és temetése utáni időig tartottak, és amelyek lényegében mind akörül forogtak, hogy a tanítványok közül ki lépjen a nagy tanító örökébe. A politikai bizottságban Sztalin, Zinovjev és Kamenjev szövetkeztek Trockij ellen. Deutscher szerint ennek a szövetségnek egyetlen magyarázata, hogy Zinovjev és Kamenjev lenézték Sztalint, és nem tartották veszélyes ellenfélnek, tehát inkább vele szövetkeztek az egyetlen komoly vetélytárs — Trockij ellen. Ebből az egész anyagból még csak egy epizódot idézünk, annak leírását, hogyan sikkadt el Lenin végrendelete.

Meg kell mondani, hogy Lenin végrendeletéről nem tudott sem a párt, sem Sztalin. Ezt a szöveget csak májusban, négy hónappal Lenin halála után olvasták fel a központi bizottság ülésén, ahol konkrétan arról kellett dönteni, hogy felolvassák-e a közelgő pártkongresszuson.

„...»Valamennyi jelenlevőnek roppant kelletetlen volt a dolog — mesélte később egy szemtanú. — Sztalin, aki ebben a pillanatban az emelvényhez vezető lépcsőn ült, szinte összetöporodott, és siralmasan hatott. Figyelmesen néztem. Habár megőrizte önuralmát, és nyugodtnak tette magát, szemmel láthatóan tudta, hogy a sorsa most egy hajszálon függ.«
A leninista kultusz légkörében valóságos szentségtörésnek látszott, ha

Lenin végakarátát semmibe veszik. De ebben a számára sorsdöntő pillanatban Sztalint megmentette Zinovjev. »Elytársak — mondta az értekezlet résztvevőinek — számomra Iljics minden szava törvény... Megesküdtünk, hogy megteszünk mindent, amit halálós óráján meghagyott. És ti jól tudjátok, hogy ezt a fogadalmat teljesíteni fogjuk. Mi azonban mégis meglepődéssel állapíthatjuk meg, hogy Lenin aggodalmai egy dolgotban alaptalanoknak bizonyultak. Itt arra gondolok, amit a mi főtítkárukról mondott nekünk. Valamennyien láthattátok az utóbbi hónapokban, hogy milyen zökkenőmentesen és mennyire összhangban dolgozunk együtt vele, és ezért velem együtt meglepődéssel és örömmel állapíthatjátok meg, hogy Lenin aggodalma alaptalannak bizonyult.« Utána Kamenjev beszélt, és apellált a központi bizottságra, hogy Sztalint hagyja meg mérséklésében. Ha pedig ezt a javaslatot elfogadják, tette hozzá, akkor nem lenne tanácsos Lenin végrendeletét a kongresszuson felolvasni. Krupszkaja asszony, Lenin özvegye tiltakozott a végrendelet felolvasásának tilalma ellen, de hiába. Trockij, aki jelen volt ezen az értekezleten, sokkal büszkébb volt, semhogy ilyen helyzetben interveniált volna, ezért hallgatott, és csak grimaszokkal adta tudtára a többieknek, hogy mennyire undorodik ettől a jelenettől. Zinovjev javaslatát, hogy Lenin végrendeletét ne hozzák nyilvánosságra, hanem csak szigorúan bizalmasan, válogatott delegátusokkal közöljék, negyven szavazattal tíz ellenében elfogadták. Sztalin végre letörölte homlokáról a hideg verítéket. Ismét lovon volt — szilárdan és véglegesen...»

Trockij, valamint az ő tértelensége és tétovázása folytán fejtelenné vált grúziai és ukrán ellenzék számára ez volt a vég kezdete. Az ellentétek most már nyíltakká váltak, a viták is, és Deutscher igen érdekesen elemzi, hogy miért vezetett folyton Trockij és miért erősödött folyton Sztalin pozíciója. Számunkra ezekből a többé-kevésbé ismert adatokból és körülményleírásokból, különösen az úgynevezett irodalmi vitából, amely Trockij *Október tanulsága* című könyve nyomán robbant ki, különös érdeklődésre egy apróság számíthat, amely később világtörténelmi jelentőséget kapott.

„...A szocializmusnak csak egy országban való kiépítésére vonatkozó elgondolásait Sztalin először 1924 őszén fogalmazta meg. A hit, hogy egy országban ki lehet építeni a szocializmust, hamarosan a párttal és a rezsimmel szembeni lojalitás fő mérése lett. Senki, aki az elkövetkező tíz vagy tizenöt év folyamán ezen a teszten elbukott, nem kerülhetett el a büntetését. Ha azonban keressük a sztalinista hitvallás e palántájának eredetét, arra az elképesztő felismerésre jutunk, hogy maga Sztalin először csak úgy mellékesen, közönséges vitapoénként vetette fel, épp az »irodalmi vita« során...»

Sztalin tehát — Deutscher szerint — kezdetben aligha lehetett tudatában tézise jelentőségének. Alapvető célja Trockij diszkreditálása volt, be akarta bizonyítani, hogy Trockij nem leninista. Ezért a triumvirátus előhalászta Trockij elméletét a permanens forradalomról, amelyet 1905-ben fogalmazott meg, és vitát kezdett ellene. A szocializmus egy országban való kiépítéséről szóló elmélet kezdetben tehát csupán a Trockij-féle „permanens forradalom” kontrája volt.

Hogy miért győzött a sztalini vonal, arra Deutschernek az eddig elmondottak mellett még egy magyarázata van:

„...mindaddig a bolsevizmus a korszerű civilizáció periferiájának tekintette Oroszországot. A forradalom ezen a periferián kezdődött... innen áradnak a forradalmi impulzusok nyugatra és keletre... De Nyugat-Európa marad a korszerű civilizáció központja, és a bolsevikok úgy tartották, hogy ott kovacsolódnak majd ki idővel az új élet formái, nem pedig itt, a periferián.

Sztalin doktrínájában Oroszország már nem pusztán periferiája a civilizált világnak. Itt már léteznek és tovább fognak fejlődni az új társadalom reformjai. A sors úgy döntött, hogy Oroszország legyen az új civilizáció központja, az pedig minden tekintetben fölötte áll majd a többi civilizációnak, amely Nyugat-Európában olyan erős ellenállást tanúsított. Semmi kétség, hogy a jövődönnek ez az új látomása annak az elkéskedésnek volt a kifejezése, amelyet az orosz kommunizmusból a saját elszigeteltsége váltott ki, de az iránt sem lehet kétség, hogy ez az új szemlélet a maga fényes ígéreteivel és távlataival enyhítette ezt az elkészedést. A kimerült és kiábrándult bolsevik Oroszország behúzódtott nemzeti páncéljába, és fájó sebeit az egy országban kiépülő szocializmus látomásával legezgette...”

*

Az elkövetkező idők harcai a párton belüli ellenzékekkel annyira sablonosak és szinte unalmasak, hogy ismertetésükre nem érdemes sok szót vesztegetni. A mikor a szövetségeseivel (Kamenjevvel és Zinovjevvel) sikerült Trockijt előbb lemondatnia a hadügyi népbiztosi tárcáról, azután eltávolítania a politikai bizottságból, Sztalin a szövetségesei ellen fordult. Új szövetségesei, Buharin, Rikov és Tomszkij segítségével likvidálta (egyelőre még csak politikailag) Kamenjevet és Zinovjevet, majd ezeket is eltávolította a politikai bizottságba behozott emberei segítségével (Molotov, Kalinjin, Rudzutak stb.), de ezek az újabbak már nem szövetségesei voltak, hanem engedelmes szolgálói. Így azután ennek a periódusnak a végén, 1928-ban végre egyedül állt az élen. Győzelmének fénypontja volt ebben a korszakban az a tény, hogy a politikai bizottsággal sikerült elfogadtatnia Trockij kiutasítását a Szovjetunióból. Deutscher ezt így kommentálja:

„Ez az incidens ismételten mutatja, hogyan haladt az oroszországi összecsapás a véres végkifejlés felé. Ekkor, 1929-ben Sztalinnak még nem volt bátorsága egyszerűen bebörtönözni Trockijt, de alig hét év múltán már szemrebbelés nélkül halálra ítélte nemcsak őt, hanem az egész bolsevik »régí gárdát«.”

Deutscher könyvének ebben a részében az olvasó érdeklődését azonban ismételten, nem annyira a belső pártharcok leírása kelti fel, mint inkább

a „nagy fordulatnak”, az akkoriban induló kollektivizációnak és iparosításnak a szédületes és ijesztő panorámája és a két folyamat közötti összefüggés:

„Könnyű lenne a történészeknek biztos és egyhangú ítéletet mondaniuk Sztalinról, ha feltételezhetnék, hogy Buharin, Tomszkij és Rikov elleni harcában csak a személyes ambíciója vezérelte. De nem így volt. Ebben a küzdelemben Sztalin személyes céljai mellett egyéb is kockán forgott; a néhány hónapos feszültség idején, 1928-ban és 1929-ben hajszálon függött az egész Szovjetunió sorsa.”

A forradalom idején végrehajtott földosztás hatása most kezdett megmutatkozni. Az így keletkezett törpebirtokok legnagyobb része éppen csak annyit termelt, amennyi a tulajdonosnak és családjának ellátásához kellett. Így néhány millió tonna gabona hiányzott a városok ellátásához. A gazdag parasztok, a „kulákok” termeltek ugyan többletet, de termékeikért magas árat kértek és további engedményeket a tőkés fejlődés irányába.

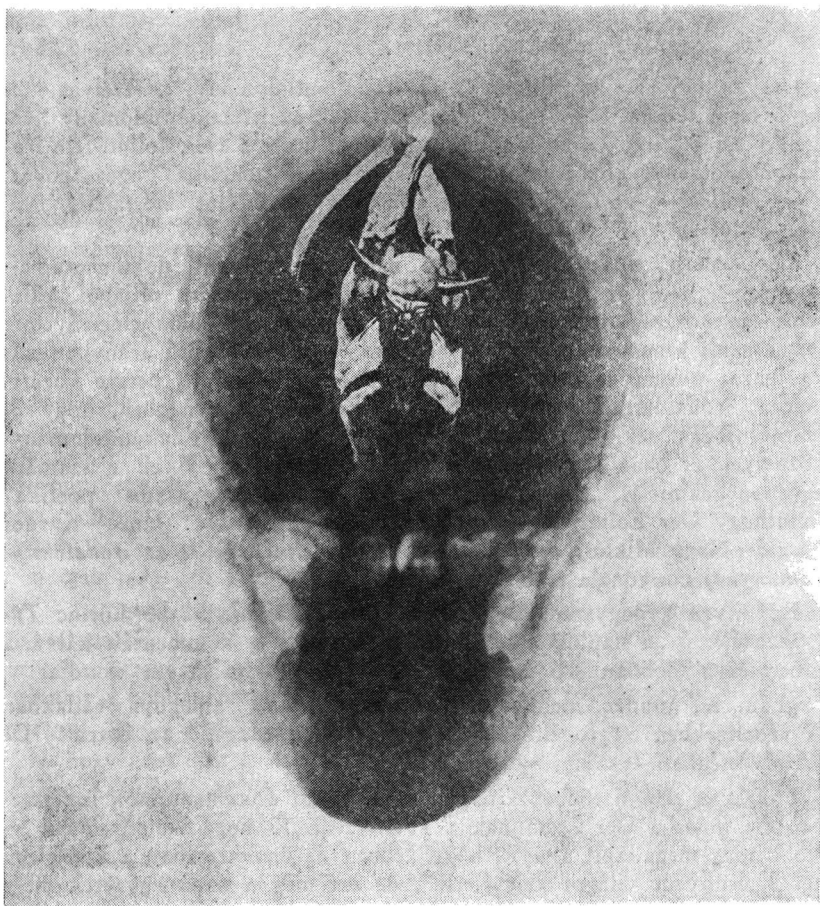
Sztalinnak választania kellett. Ha tovább enged a parasztoknak, szembekerül a munkásosztállyal, amely ekkor már ismét a rezsimet támogatja, tekintve, hogy az ipari termelés ekkorra már elérte a háború előtti szintet. Ha pedig nem enged a parasztoknak, akkor a városokat az éhínség veszélyének teszi ki. Buharinék a parasztoknak való további engedmények mellett szálltak síkra, és itt kapcsolódik egymáshoz a két folyamat, a hatalmi harc és a forradalom élethalálharca. De ez eddig nem is olyan érthetetlen, és nem is különös. Az, amit Deutscher megdöbbenőnek és hihetetlennek tart, és amit mégis tényekkel bizonyított, hogy Sztalin az egész kollektivizációba és az egész iparosításba minden különösebb eszmei megfontolás és előkészítés nélkül, váratlanul és a legprózaibb „napi szükség” miatt bocsátkozott bele, az utolsó pillanatig habozva és viszolyogva ettől az akciótól.

„...az egyetlen ember, aki nyíltan hirdette a falusi második forradalom eszméjét, Jurij Larin volt, egy másodrangú közigazdász, aki erről 1925 elején írt, és akinek az álláspontjait Sztalin gúnyosan zavarosaknak és bolondosaknak nevezte (a 14. kongresszuson tartott beszédében). Sztalinban forrt a düh azok ellen a bolsevikok ellen, akik »fel akarják szítani az osztályharcot a falun... Ez csak... üres fecsegés... a régi mensevik nóta, a kopott, régi mensevik enciklopédiából...«

„...Három évvel később, 1928 májusában, amikor már javában folyt a kulákok elleni rendkívüli intézkedések, Sztalin még mindig kitarotán arról beszélt, hogy »a kulákok kisajátítása örültség lenne«. Azt mondta akkor, hogy véleménye szerint az elkövetkező négy esztendőben a mezőgazdaságnak csak egy jelentéktelen részét szervezik át a kollektív rendszer szerint. Az első öt éves terv szerint, amelyet az év vége felé fogadtak el, 1933-ig a mezőgazdasági birtokoknak legfeljebb 20 százalékát kellett volna kollektivizálni. Még 1929 tavaszán is, amikor már nyíltan azzal vádolta Buharin csoportját, hogy a tőkés mezőgazdaság szószólója,

Sztalin még mindig azt állította, hogy »az egyéni... mezőgazdaság továbbra is döntő szerepet játszik majd az ország élelmezésében és nyersanyagellátásában.«... Ennek ellenére, alig néhány hónap múltán, már teljes gőzzel folyt a »teljes kollektivizáció«, és a magánbirtok halálra volt ítélve. Sztalin még az év vége előtt kijelentette, hogy »számos vidéken sikerült a parasztság zömét eltéríteni a tőkés fejlődés útjáról«... Ennek az évnak az utolsó napjaiban már fenyegetően csengtek Sztalin utasításai a Kremlből, hogy »Általános offenzívát kell indítani a kulákok ellen«... »Össze kell morzsolnunk a kulákokat, fel kell őket számolni mint osztályt... Olyan csapást kell rájuk mérni, hogy soha többé ne állhassanak talpra...«

(Folytatjuk)

Mókus Kálmán: „R—34”